

הבוררות כדרך "המועילה ביותר להכרעה צודקת ומהירה" של סכסוך – האמנם ??

יחיאל ברונר, עו"ד (מהנדס)

בבקשה להעברת בורר מתפקידו, אשר הוגשה על ידי אחד מבעלי הדין לבית המשפט טרם הגשת סיכומי הצדדים בבוררות, נטענו מספר טענות כנגד הבורר ובהן: ששכר טרחת הבורר עולה על ערך נשוא הבוררות, ניהול לא תקין של הבוררות, מתן אפשרות לצרוף ראיות לא רלבנטיות, הבעת עמדה על ידי הבורר בקשר לנשוא הבוררות טרם שהסתיימו הראיות, חוסר יעילות ועוד. בסופו של דיון דחה בית המשפט את הטענות אחת לאחת, אולם בהערותיו בפסק הדין כיוון לא אחת חיצונית ביקורת כלפי הבורר.

הנשיא (בדימוס) של בית המשפט העליון כב' השופט שמגר, באחד מפסקי הדין שיצאו מתחת ידו כתב: "תכלית זו של רעיון הבוררות הינה להביא אמצעי נוח, מהיר וחסכוני ליישוב סכסוכים מחוץ לכותלי בית המשפט ולהקל על ידי כך את המעמסה שעל בתי המשפט. המטרה היא לגרום לדין צדק בין הצדדים בצורה מהירה ויעילה, ללא היזקקות למערכת משפטית על כל הכרוך בכך. הליך זה הולך ותופס מקום נכבד יותר בעולם, הן כדי להביא פתרונות מהירים לאזרח מחד גיסא והן כדי להקל על בתי המשפט מאידך גיסא. מתכלית זו נגזרת מידת ההתערבות השיפוטית ופיקוחה על החלטת בורר. אין בתי המשפט יושבים לערער על פסק-בורר. לפיכך, בדיקת הפסק אינה נעשית על פי הקריטריונים לבדיקת פסק-דין של ערכאה שיפוטית".

לנגד עיני העוסקים בבוררות, עומדת ההוראה בסעיף יד' לתוספת לחוק הבוררות, תשכ"ח-1968 הקובעת: "הבורר יפעל בדרך הנראית לו מועילה ביותר להכרעה צודקת ומהירה של הסכסוך ויפסוק לפי מיטב שפיטתו על פי החומר שבפניו; הבורר לא יהיה קשור בדין המהותי, בדיני הראיות או בסדרי הדין הנהוגים בבתי המשפט". בדיון דנן, טען בא כוחה של המבקשת כי הוא פנה להליך בוררות, בתקווה שזה יהיה יעיל, קצר וזול ויביא לסיום מהיר של הסכסוך בין הצדדים. לדבריו: "אילו היה יודע כי ההליך יימשך זמן רב, יכול היה להגיש את התביעה בסדר דין מהיר בתוך 6 חודשים מיום הגשת התביעה, כשהוא מעמיד את תביעתו ע"ס 50,000 ₪, והדבר היה מסתיים כבר מזמן".

תחילתו של הסכסוך הנדון היה בגין אי-תשלום שיק בסכום של -28,000 ₪. תוך כדי הדיונים לפני הבורר הורחבה יריעת המחלוקת לכדי -75,000 ₪. סכום שכר טרחת הבורר, עד למועד הגשת הבקשה לבית המשפט היה כ-14,000 ₪ בתוספת מע"מ. בית המשפט העריך כי תדרש תוספת עלות לשכר טרחת הבורר, עבור ישיבת בורות נוספת וכתובת פסק הבוררות, בסכום של -4,000 ₪, סה"כ כ-18,000 ₪. משמצא בית המשפט שהצדדים הסכימו, בתחילת הבוררות, ששכר טרחת הבורר יהיה לפי שעות עבודה אישר בית המשפט את סכום שכר הטרחה. יחד עם זאת ציין בית המשפט כי: "לאור ההיקף הכספי של הבוררות, לא ניתן לומר כי שכר הבורר "יאכל" את סכום הבוררות. מה שכן ניתן לומר הוא, כי בבוררות בהיקף כזה, חיוב בגין 28 שעות (בינתיים) אכן אינו מעיד על יעילות יתר; בורר אמור לקחת בחשבון את נשוא הבוררות, ולא להתיר לאף צד "להשתלט" על דרך ניהול הבוררות. הבוררות צריכה להיות, זריזה, אפקטיבית ואסרטיבית אם כי נעימה, כשמובהר לצדדים, כי חסכון בזמן הן ע"י הקלטה והן זמן חקירות, הוא גם חסכון בכספים, וגם יביא לתוצאה מהירה יותר של מתן פס"ד, שהרי אלה בוודאי חלק מהמטרות לשמן ניגשים צדדים לבוררות. אחת ההחלטות הלא יעילות והלא אסרטיביות היתה, לנהל את הבוררות בכתב יד, דבר שהעלה טענות קטנוניות של המבקשת בדבר מחיקות ואי העברת כתב יד, שהיו יכולות

את הטענה בדבר צירוף ראיות לא רלבנטיות, דחה בית המשפט לאחר שמצא, תוך כדי עיון בפרוטוקולים של הבוררות, שהצדדים הרחיבו, בדיעבד, ובהסכמה שבשתיקה, את יריעת הבוררות, והראיות שנטען כנגדן נמצאו רלבנטיות לאותה הרחבה של מסגרת הבוררות.

את הטענה בדבר ניהול בלתי תקין של הבוררות דחה בית המשפט תוך כדי כך שהוא מעיר על העניין כדלהלן: "עפ"י נוסח כתב הבוררות, הבורר לא היה כבול לסדרי הדין, אלא לדין המהותי בלבד. הוא מצא לנכון לנהל פרוטוקול בכתב יד, שכפי שציינתי החלטה שהיא תמוהה כשלעצמה הן לאור חידושי הטכניקה, והן לאור סמכותו להטיל את הוצאות ההקלטה והתמלול על הצדדים, במיוחד ש"עיבוד" הפרוטוקול בכתב יד, בין כה וכה נעשה על חשבונם; יחד עם זאת, עובדה זו לא הפריעה לבי"כ המבקשת גם כשראה שהבוררות מתמשכת מעבר לשיבה אחת או שתיים, והטענה הועלתה רק בדיעבד. לצורת ניהול מעין זו אני קוראה נסיון "השתלטות" הצדדים על דרך ניהול הבוררות. כינוי זה נכון גם לטענת בי"כ המבקשת כי היה על הבורר בעצם לצלם את כל האמירות במהלך הבוררות ולכותבם בפרוטוקול. תפקיד הבורר מושווה במידה רבה לתפקיד שופט. השופט מנהל את הדיון כשהוא מכתוב במידת הצורך לפרוטוקול את עיקרי הדברים, ולא את קישוטי הדברים. הפרוטוקול אינו צריך להיות תעתיק מדויק של כל מילה ומילה הנאמרת באולם הדיונים. הוא צריך להביא את עיקרי הדברים, לא להתיר סטייה לשוליים, ובמידה וזו קיימת, - לא ל"צלם" אותה. מטרתו להיות בסיס נכון והוגן לפתרון הסכסוך בין הצדדים, ולא לאפשר לבי"כ הצדדים להנציח את מלוא התנצחויותיהם הלא רלבנטיות והלא מתאימות להליך שיפוטי, בפרוטוקול הדיון. אמירה כמו: "על העיני על הראסי" כפי שמופיעה בטיעוניו של אחד הצדדים בפרוטוקול, אפילו היתה כזו, ולא נרשמה בפרוטוקול - הדבר מבורך לענין אי הכתיבה ואין בו כדי להעיד על נטית לב של הבורר במידה ולא רשם זאת בפרוטוקול. יחד עם זאת - החלטת הבורר בדבר התרת השאלה ובד בבד התבטאותו כי: "אבקש מעורך הדין לשאול את שאלותיו בכבוד הראוי כלפי העד" - מעידה על האווירה שהיתה בבוררות, כפי שציינתי לעיל. אני ערה להסבר של הבורר בכתובים... על כל פנים, אפילו קיימת התלהמות רגעית או מתמשכת במהלך הבוררות, תפקיד הבורר לא להנציחה, לא לאזן בין צדדים, אלא לא להתיר לה להתפתח. היעדר הנצחה בפרוטוקול תורם לכך, והערות לסדר לצד הרלבנטי, ג"כ יכולות לגרום לכך. אם נוסף לזה את העובדה ששני הצדדים כאחד, כפי שמשקף מפרוטוקול הדיון, לא הקלו על מלאכת הבורר, בין היתר, הן בחוסר שיתוף פעולה לענין הקלטות והן באי הישמעות להחלטות בדבר הצגת טיעונים - נראה כי גם הם תרמו להתנהלות הבוררות, כפי שהתנהלה. יחד עם זאת לא הייתי קוראת לכך חוסר תקינות שיכול ליצור עילה להעברת הבורר מתפקידו".

בהתאם לאמור לעיל, דחה בית המשפט את הבקשה להעברת הבורר מתפקידו.

מהחלטתו של בית המשפט ש"כל צד ישא בהוצאותיו" ניתן ללמוד, שבית המשפט מצא שהיתה הצדקה עניינית לעצם הגשת הבקשה להעברת הבורר מתפקידו, אולם משלא נמצאה לכך הצדקה משפטית

אין ספק שעלות שכר טרחת בורר העולה עד כדי כמחצית העולה העומדת לדיון בפני הבורר, ובמקרה דנן כך היו פני הדברים קודם להרחבת יריעת המחלוקת על ידי הצדדים עצמם, אין בה בכדי לענות על הדרישה, ועל צפיות הצדדים, שהבוררות תהיה "מועילה ביותר להכרעה צודקת ומהירה של הסכסוך", והיינו אומרים "גם הזולה ביותר". על הבורר מוטלת החובה לא רק לגרום שהליך הבוררות יהיה תקין בהתאם לכל הוראות החוק והפסיקה בעניין בורות, אלא עליו להביט הן על הסכסוך והן על הליך הבוררות גם מ"מעוף ציפור" דהיינו – לתכנן את הליכי הבוררות כך שבסופו של דבר באמת הבוררות תהיה הדרך ה"מועילה ביותר להכרעה צודקת ומהירה של הסכסוך".

מקרים כגון אלה שתוארו לעיל אינם מחזקים את מוסד הבוררות, ואת רצונם של צדדים ניצים להיזקק לו, וחבל.